

ԱՐՑԱԽԸ ՀԱՄԱԹՈՒՐԱՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

Posted on April 8, 2015 by Keghart

Category: [Opinions](#)

Դոկտ. Արա Գաբրիելյան, Նիւ Եորք, 8 Ապրիլ 2015

Կսկիծով իմացանք Keghart.com-ի բարեկամներէն, անխտիր բոլորին կողմէ յարգուած ու սիրուած մտաւորական Դոկտ. Արա Գաբրիելյանի անվերադարձ մեկնումը: Ան մահկանացուն կնքեց 14 Ապրիլին: Մեր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք իր տիկնոջ Արեւիկին, ընտանեկան պարագաներուն, ընկերական լայն շրջանակին, հոսսկ՝ հիւսիսային Ամերիկայի հայ գաղութներուն:
Ջերմութեամբ պիտի յիշենք Արա Գաբրիելյան անհատը, համամարդկային գաղափարներով տոգորուած ազգասերը:

Մինչ Keghart.com կը պատրաստուէր հրատարակելու Դոկտ. Արա Գաբրիելյանի ուղարկած երկու յօդուածները Յեղասպանութեան հարիւրամեակին առիթով, ստացանք մահագոյժը: Սոյն գրութիւնները լոյս կ'ընծայուին յետ մահու:

Մեծ հետաքրքրութեամբ կարդացի "Հայրենիք"ի Փետրուար 20ի թիւին մէջ լոյս տեսած Կարո Արմենեանի "Փանթուրքիստական Գրաւը եւ Արցախի Հարցը" վերնագիրը կրող խորաթափանց յօդուածը, որը լայն ընդգրկումով ու տարբեր տեսանկիւններէ կը վերլուծէր Արցախի հիմնահարցը՝ համաթուրանական դարաւոր ծրագրի լոյսին տակ:

Դոկտ. Արա Գաբրիելյան, Նիւ Եորք, 8 Ապրիլ 2015

Կսկիծով իմացանք Keghart.com-ի բարեկամներէն, անխտիր բոլորին կողմէ յարգուած ու սիրուած մտաւորական Դոկտ. Արա Գաբրիելյանի անվերադարձ մեկնումը: Ան մահկանացուն կնքեց 14 Ապրիլին: Մեր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք իր տիկնոջ Արեւիկին, ընտանեկան պարագաներուն, ընկերական լայն շրջանակին, հոսսկ՝ հիւսիսային Ամերիկայի հայ գաղութներուն:
Ջերմութեամբ պիտի յիշենք Արա Գաբրիելյան անհատը, համամարդկային գաղափարներով տոգորուած ազգասերը:

Մինչ Keghart.com կը պատրաստուէր հրատարակելու Դոկտ. Արա Գաբրիելյանի ուղարկած երկու յօդուածները Յեղասպանութեան հարիւրամեակին առիթով, ստացանք մահագոյժը: Սոյն գրութիւնները լոյս կ'ընծայուին յետ մահու:

Մեծ հետաքրքրութեամբ կարդացի "Հայրենիք"ի Փետրուար 20ի թիւին մէջ լոյս տեսած Կարո Արմենեանի "Փանթուրքիստական Գրաւը եւ Արցախի Հարցը" վերնագիրը կրող խորաթափանց յօդուածը, որը լայն ընդգրկումով ու տարբեր տեսանկիւններէ կը վերլուծէր Արցախի հիմնահարցը՝ համաթուրանական դարաւոր ծրագրի լոյսին տակ:

Առարկայական տուեալներու հիման վրայ Կ. Արմենեանը ամենայն լրջութեամբ ու

Հայաստանը՝ դարերով օտարի ճնշման տակ եւ հզօր կայսրութիւններու միջեւ բաժանուած ըլլալու պատճառով, ազատութիւնն ու անկախութիւնը դարձան պայծառատեսներու եւ հայրենասէրներու երազանքը, մինչ հայերը մեծաւ մասամբ տառապելով օտարի անողոք բռնապետութեան տակ, բնականաբար առաջին հերթին մտահոգուած էին իրենց ֆիզիկական գոյութեան պահպանումով:

Կարելոր էր ազգային այն մտայնութիւնը, որ հակառակ մեր համեմատաբար սահմանափակ թիւին եւ ուժին, մենք իրօք բազմադարեայ պատմութեան տեր ազգ էինք՝ հարուստ մշակոյթով ու ազգային Առաքելական եկեղեցիով: Ազգային այս բոլոր յատկանիշները դեմ-յանդիման կը գտնուէին ձուլման ու միջազգային բեմէն առ յաւետ անյայտանալու սպառնալիքին:

Վեց դարերու Օսմանեան տիրապետութեան տակ հայերը իբրեւ կրօնական համայնք (միլլէթ) կը հաւատային, որ իրենց ազգին ուրոյն ինքնութիւնը պահպանելու համար հիմնական կռուաններն էին Քրիստոնեական հաւատքը եւ Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին: Սակայն, հետզհետէ լայն ընդունելութիւն գտան անկախ հայրենիք ունենալու գաղափարը եւ ազգային մշակոյթի պահպանումն ու զարգացումը՝ իբրեւ ազգի գոյատեւումը ապահովելու ամենէն յուսալի միջոցները:

Հայկական Հարցի միջազգայնացումը կարելի դարձաւ 1878-ի Ռուս-Թրքական պատերազմի եւ անոր յաջորդող Սան Ստեֆանոյի եւ Պեռլինի հանրայայտ դաշնագիրներու հետեւանքով: Եւրոպայի հզօր պետութիւններու հետաքրքրութիւնը հայոց ճակատագիրով՝ վստահաբար իրենց ազգային շահերէն դրդուած, յամենայնդէպս, քաղաքականացուց Հայկական Հարցը: Վերջապէս, ցեղասպանութենէն յետոյ, 1918-ին Հայաստանի Առաջին Հանրապետութեան ստեղծումը հայութեան մէջ արմատաւորեց այն մտածելակերպը, ըստ որուն իբրեւ ազգ լիովին արժանի ենք Ազատ, Անկախ ու Միացեալ Հայրենիքի: Այս նպատակը, վերջապէս, իրականութիւն պիտի դառնար, եթէ չըլլային վերաշխուժացած, ծաւալապաշտ Քեմալական Թուրքիոյ յարձակումը Հայաստանի վրայ, նենգադրուժ Խորհրդային Ռուսաստանի դաւադիր քաղաքականութիւնը եւ Արեւմուտքի գլխաւոր պետութիւններու պախարակելի անտարբերութիւնը հայ ժողովրդի ճակատագրի հանդէպ: Այդ ժամանակէն ի վեր Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի անտեղիտալի եւ սկզբունքային ջատագովը՝ խօսքով եւ գործով, եղած է Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը:

Հայաստանի բռնի խորհրդայնացումէն ետք, հակառակ Սեւրի դաշնագրի (1920թ.) եւ ԱՄՆ-ի նախագահ Ու. Ուիլսոնի իրաւարարական վճիռին, սփիւռքի պարտականութիւնը եղաւ անընդհատ աշխարհին յիշեցնել 1915-1923-ին հայոց ցեղասպանութեան եւ Արեւմտահայաստանի կորուստի մասին, որը կը նշանակէր, որ տակաւին գոյութիւն ունէր իր արդար լուծմանը սպասող Հայկական Հարցը: Հայաստանը իբրեւ Խորհրդային Միութեան բաղկացուցիչ հանրապետութիւն, հասկնալիօրէն, բնաւ ի վիճակի չէր հետապնդելու իր օրինաւոր պահանջները, ուստի այդ աշխատանքը լիովին իջաւ արտերկրի հայութեան եւ ի մասնաւորի ՀՅԴ-ի Հայ Դատի աշխարհասփիւռ գրասենեակներու ուսերուն:

Առ այսօր, հայ դատի առաջին երկու բաղկացուցիչ պայմանները՝ ազատութիւնն ու անկախութիւնը դարձած են իրականութիւն: Սակայն, տակաւին հսկայական աշխատանք պիտի տարուի ապահովելու համար Հայաստանի իւրաքանչիւր քաղաքացիի իրաւունքներուն լիակատար եւ

հաւասար գործադրութիւնը, ինչպէս նաեւ այնպիսի ճկուն արտաքին քաղաքականութեան որդեգրումը, որը Հայաստանը քաղաքական ու տնտեսական կախուածութեան մէջ չը դնէ որեւէ օտար ուժի կողմէ: Մեր կորուստները անմիջական հետեւանքն են ցեղասպանութեան ու Արեւմտահայութեան իրենց բնօրրանէն բռնի տեղահանութեան:

Հետեւաբար, եապէս կը մնայ իրագործելու Հայաստանի հողային ամբողջականութեան ձեռքբերումը եւ մեր նիւթական աստղաբաշխական թիւի կորուստներուն դիմաց համապատասխան հատուցումը:

Բոլոր օրինաւոր, պատմական ու բարոյական տուեալները ունինք սահմանային ճշտում պահանջելու թուրքիայէն: Մոսկուայի եւ Ղարսի (1921թ.) դաշնագիրները, որոնք այսօրուայ Հայաստան-Թուրքիա սահմանը պարտադրած են, միանշանակ անօրինական են, տրուած ըլլալով այն հանգամանքները, որոնց առկայութեամբ ստորագրուեցան այդ չարաբաստիկ պայմանագիրները: Անկարելի է ճշգրտութեամբ գուշակել, թե ի՞նչ պայմաններու տակ եւ ե՞րբ սպասուծ արդարութիւնը պիտի իրականանայ: Սակայն, հակառակ անյադաբարեւի նկատուող խոչընդոտներուն, որոնք ներկայ կացութիւնը (status quo) սրբագրելու արգելք կը հանդիսանան, Եղեռնի 100րդ տարելիցի շէմին իւրաքանչիւրիս պարտականութիւնն է իբրեւ միացեալ Ազգ, վճռականապէս եւ աներկբայօրէն ու ամեն պատեհ առիթով հատուցման մեր պահանջները ներկայացնել:

1915-1923-ի ողբերգական իրադարձութիւններու վերաբերեալ անհերքելի փաստեր վերջնականօրէն հաստատած են ցեղասպանութեան վաւերականութիւնը: Վերջապէս, Եղեռնը պաշտօնապէս ճանչցած երկիրներու հետզհետէ աճող թիւը, գիտնականներու առարկայական ուսումնասիրութիւնները, պատմական հաւաստի աղբիւրները, ականատեսներու վկայութիւնները հերքողներու ժխտողական նկրտումները ծիծաղելի կը դարձնեն ու կը հաստատեն, որ կատառածը ոչ այլ ինչ էր, եթե ոչ կանխամտածուած ու Օսմանեան պետութեան կողմէ ամենայն մանրամասնութեամբ ծրագրուած ու գործադրուած ցեղասպանութիւն:

Հետեւաբար, բոլոր պատճառները առկայ են համոզուելու, որ արդէն իսկ անցած ենք ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումի փուլէն: Եղեռնի 100-րդ տարելիցէն սկսեալ եւ ամեն տարի յետ այսու, մեր առաջնահերթ պարտականութիւնն է նպատակաւորաբար մեր մարդկային ու նիւթական միջոցները յանուն արդարութեան միասնական պայքարի:

Մօտենալով Ապրիլ 24, 2015 թուականին, տրամաբանական է ակնկալել Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ ցեղասպանութեան վերաբերեալ զոջումի կամ նոյնիսկ ներողութիւն հայցելու արտայայտութիւն: Յոյց տալու համար "լուսաւորեա՛լ", "արդարամիտ" վերաբերմունք, Թուրքիա կրնայ նոյնիսկ քանի մը եկեղեցիներ վերադարձնել Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին, թերեւս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին, ինչպէս նաեւ որոշ կալուածներ այն անհատներուն, որոնք իրենց պահանջը հիմնաւորելու համապատասխան փաստաթուղթեր ունին: Նման քայլ կամ դիւանագիտական լեզուով որեւէ անորոշ արտայայտութիւն կրնայ միայն լուրջ վերապահութեամբ ընդունուիլ սոսկ իբրեւ առաջին քայլ հաշտեցման երկար ճանապարհի վրայ: Հողային տարածքի վերդարձի ու նիւթական լուրջ հատուցման բացակայութեան պայմաններու տակ զոջումի կամ ներողամտութիւն հայցող բառեր լիովին անբաւարար են ցեղասպանութեան եւ իրենց հազարամեայ Հայրենիքէն բռնի

տեղահանման հետեւանքներու վերացման առումով:

Թղթածրար մը պետք է պատրաստուի հմուտ մասնագետներու՝ միջազգային օրէնքի իրաւաբաններու, պատմաբաններու, քաղաքագետներու կողմէ, յստակօրէն ներկայացնելով պատշաճ լուսաբանումներ, բարոյական սկզբունքներ ու ամենէն կարելորդ՝ մեր օրինական պահանջներու հիմքը հանդիսացող Սեւրի դաշնագիրը եւ Նախագահ Ու. Ուիլսոնի իրաւարարական վճիռը, երաշխաւորելով Արեւմտահայաստանի մեծ մասի վերադարձը իր իրաւատիրոջ՝ Հայ ժողովրդին: Աւելորդ է ըսել, որ Հայաստանի կառավարութիւնը պետք է աշխուժանայ ու Նախաձեռնութիւնը ստանձնէ նման փասթաթուղթի պատրաստութեան մէջ, ներկայացնելով Հայաստանի, Արցախի եւ Սփիւռքի տասը միլիոն հայութիւնը: Գոհունակութեամբ կ'ողջունենք 2015-ի Յունուար 29-ին ընդունուած Համահայկական Հռչակագիրը Եղեռնի 100-րդ տարելիցի առիթով, որը վճռական եւ սպասուած առաջին գործնական քայլն է մեր պահանջատիրութեան ուղղութեամբ:

Գիտական նոր ուսումնասիրութիւններու հրատարակութիւնը, հիմնական կարեւորութիւն ներկայացնող գիրքերու թարգմանութիւնը օտար լեզուներու, ֆորումներու, գիտաժողովներու, քայլարշաւներու, ցոյցերու, համերգներու եւ արուեստի ցուցահանդէսներու կազմակերպումը, փաստագրական ու գեղարուեստական շարժապատկերներու պատրաստութիւնը, յուշարձաններու կառուցումը, անհատներու եւ կազմակերպութեանց հանդէպ հրապարակային գնահատանքը, որոնք գլխաւոր դեր կատարեցին վերապրողներու օգտին եւ հանրամատչելի լրատուական միջոցներու օգտագործումով մեր խօսքը լսելի պիտի դարձնեն բոլորին, ծանուցելով եւ արթուն պահելով մեր դատը: Սակայն, դրուատանքի արժանի այս բոլոր միջոցները պետք է մաս կազմեն մէկ համընդհանուր ռազմավարութեան եւ ծառայեն մէկ համապարփակ նպատակի՝ մեր **Հայրենական պատմական տարածքի վերադարձին**:

Տեղին է յիշել ԱՄՆ-ի ամենէն աչքառու Նախագահներէն Թ. Ռուզվելթի հետեւեալ իմաստալից խօսքերը. "... Յաւակցութիւնը անօգուտ է, եթէ անոր չի հետեւիր զայրույթը, որը եւս անօգուտ է, եթէ շոշափելի արարքներու փոխարէն բառերով կը սահմանափակուի": Եղեռնի այս տարելիցի առիթով արտասանուած բոլոր խօսքերը պետք է արժեւորուին վերը նշուած մեջբերումի չափանիշով:

Յուսով ենք, որ Հայոց ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցով սկսած, սակայն անորմով չը վերջացած, ժամանակը անկիւնադարձային իմաստ պիտի ունենայ ի խնդիր արդարութեան, երբ զօրաշարժի պիտի ենթարկենք մեր ազգի իմացական ու նիւթական միջոցները: Հոգ չէ, թէ ինչքան երկար ու դժուարին ըլլայ այդ պայքարը իր վերիվայրումներով, պէ՛տք է զայն շարունակենք, որովհետեւ մեր դատը արդար է, իսկ մեր յանձնառութիւնը՝ յաւիտեան: Այս առումով, տեղին է յիշել Մեծ Եղեռնի զոհերէն բոցաշունչ Սիամանթօյի խօսքերը՝ իբրեւ մշտական պատգամ. "Կանգ մի՛ առնէր, սրաթռիչ երիվար, Նպատակս տկարութիւն չի՛ ճանչնար":

Thoughts as We Approach the Centennial of the Armenian Genocide

By Ara Caprielian, PhD

"Mass meeting on behalf of the Armenians amount to nothing whatever if they are mere methods of giving a sentimental, but ineffective and safe outlet to the emotion of those engaged in them"

Theodore Roosevelt

It has been our centuries-old quest to live as a sovereign nation in our historic Homeland. Our contemporary demand for a Free, Independent and United Armenia is a relatively modern political formulation of the above.

Centuries of foreign subjugation and a division of Armenia by powerful empires made the desire for freedom and independence a dream of visionaries and patriots, while most Armenians, languishing under the suppression of foreign despotism were primarily concerned with their physical survival.

There was an important realization that despite our comparatively limited numbers and strength we were indeed a nation possessing a long history, rich culture and our Apostolic church. All of those national attributes acted as a counterweight to the ever-present threats of assimilation and even eventual disappearance from the world stage.

During six centuries of Ottoman domination Armenians, as a religious community (*millet*), felt that their Christian faith and membership in the autocephalous Apostolic church constituted the basic prerequisite for sustaining national identity. The idea of an independent homeland and the preservation and development of a native culture, constituting the most effective way to assure the survival of the nation, gradually gained wide acceptance in modern times.

The eventual internationalization of the Armenian Question in the 19th century became possible following the 1878 Russo-Turkish War and the subsequent treaties of San Stefano and Berlin. Moreover, the interest of the European powers in the plight of Armenians, although assuredly for the sake of their own state interests, politicized the Armenian Question. Finally, the creation of the first independent Armenian Republic in 1918, following the Armenian Genocide, solidified the basic mindset of Armenians that as a nation they are entitled to nothing less than a free, independent and united state. This objective was about to become a reality were it not for a resurgent, aggressive Kemalist Turkey, a perfidious Soviet Russia and the complacency of the leading Western powers. From then on, the unwavering champion of free, independent and united Armenia by word and deed has been the Armenian Revolutionary Federation.

Since the forced sovietization of Armenia, it became the task of the Diaspora to keep reminding the world that the Genocide of Armenians (1915-1923) and the loss of Western Armenian territories despite the treaty of Sevres (1920) and President W. Wilson's arbitral award, meant that there existed an unresolved Armenian Question that had to be addressed. Armenia, as part of the Soviet Union, understandably could not pursue its legitimate claims - a task that fell upon the shoulders of the Diaspora and, in particular of the ARF and its network of Armenian National Committee worldwide.

combined claims of 10 million Armenians in Armenia and throughout the world, be prepared. The Pan-Armenian Declaration on Genocide Centennial, adopted on January 29, 2015 is a decisive step in that direction.

Publishing scholarly studies, translating the most significant ones into English, Russian and other major languages; organizing forums, seminars, marches, demonstrations, concerts and art exhibits; producing documentary and feature films, erecting monuments; recognizing the individuals and organizations which played a major role in helping the survivors; placing messages in leading mass media outlets will assuredly serve to publicize and keep alive our cause. But all these commendable, worthwhile activities must be a part of an overall strategy, designed to contribute to a larger, all-encompassing objective, which is the **eventual return of our lands**.

This brings to mind a statement made by non other than Theodore Roosevelt, one of the illustrious American presidents: " *...Sympathy is useless unless it is accompanied with indignation and that the indignation is useless if it exhausts itself in words instead of taking shape in deeds.*" All statements regarding the centennial ought to be measured by the thought expressed in the above quotation.

Hopefully, beginning, yet not ending with the Armenian Genocide centennial, we will demonstrate to friend and foe alike our unwavering pursuit of justice by channeling our intellectual and material resources toward that end. No matter how long and painstaking the struggle, we will persevere for our Cause is just and our commitment is forever.

